

N:o 68.

*Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående folkskole-
väsendet i Stockholm; gifven Stockholms slott den 13 mars
1903.*

Under återopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående folkskoleväsendet i Stockholm och till lag angående ändrad lydelse af § 1 mom. 1, § 2, § 4 första stycket, § 24 mom. 2, rubriken till kap. III och § 41 mom. 1 af förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF.

Carl von Friesen.

Förslag

till

Lag angående folkskoleväsendet i Stockholm.

Med upphäfvande af nädiga stadgan angående folkundervisningen i Stockholms stad den 27 september 1861, så vidt samna stadga ännu är gällande, förordnas som följer:

1 §.

1. Folkskoleväsendet i Stockholm utgör med de undantag, om hvilka förmäles i 6 § 3 mom. och 10 § af denna lag, en för hela staden gemensam angelägenhet, hvilken staden såsom kommun har att vårda; skolande i följd häraf kostnaderna för folkskoleväsendet, ined angifna undantag, beslutas och utgöras på sätt om kommunalutskylder är stadgadt.

2. Folkundervisningen i staden ordnas i enlighet med särskild, af Konungen utfärdad stadga.

2 §.

Folkskoleväsendet handhafves af öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor jämte de territoriella församlingarnas skolråd.

3 §.

Öfverstyrelsen utgöres af ledamöter, utsedde af skolråden, Stockholms stads konsistorium och stadsfullmäktige sålunda, att hvarje skolråd äfvensom konsistorium väljer en ledamot samt stadsfullmäktige bland stadens till fullmäktige valbare inbyggare välja lika många ledamöter som hela antalet af de utaf skolråden valde.

Ledamot i öfverstyrelsen utses för en tid af två år och kan återväljas. Afgår ledamot under den tid, för hvilken han blifvit utsedd, väljes annan ledamot för den tid, som återstått för den afgangne.

4 §.

Öfverstyrelsen intager med afseende å folkskoleväsendet enahanda ställning, som åt de i gällande förordning om kommunalstyrelse i Stockholm omförmälda nämnder, hvar inom sitt område, finnes anvisad.

Angående öfverstyrelsens öfriga allmänna åligganden samt om ordningen och sättet för ärendenas behandling hos öfverstyrelsen gäller hvad därom föreskrifves i särskild, af Konungen för öfverstyrelsen utfärdad instruktion; skolande beträffande öfverstyrelsens verksamhet jämväl lända till efterrättelse bestämmelserna uti den i 1 § omförmälda stadga.

5 §.

Skolråden hafva att i tillämpliga delar ställa sig till efterrättelse kungl. förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863 äfvensom den stadga, hvarom förmäles i 1 § här ofvan.

6 §.

1. Då denna lag träder i kraft, öfvertager staden de rättigheter, församlingarna gemensamt hafva till egendom och medel, som anslagits till eller användas för folkskoleväsendet, och ikläder sig skyldighet att fullgöra de förbindelser i fråga om folkskoleväsendet, för hvilka församlingarna gemensamt häfta.

2. De före nyssberörda tidpunkt i vederbörlig ordning fattade beslut rörande aflönings- och pensionsförhållanden skola äga samma giltighet, som om besluten fattats af staden.

3. Angående dispositioner och testamentsanslag med afseende å folkskoleväsendet, hvilka före angifna tidpunkt blifvit eller därefter blifva ställda under öfverstyrelsens eller skolråds förvaltning, gäller hvad särskildt är eller varder stadgadt.

7 §.

Om anskaffande och underhåll af folkskolelokaler, efter det denna lag trädte i kraft, äge stadsfullmäktige på förslag af öfverstyrelsen att besluta; börande vid anskaffande af nya lokaler fullmäktige låta sig angeläget vara

att tillgodose de särskilda församlingarnas behof och att förlägga hvarje skolhus så vidt möjligt inom den församlings område, för hvilken skolhuset närmast är afsedt.

Innan fråga om nybyggnad eller ombyggnad af skolhus till afgörande företages, skall yttrande genom öfverstyrelsen infordras från skolrådet i församling, för hvilken skolhuset är afsedt.

8 §.

När församling så önskar, äge församlingen att å staden öfverlåta sina för folkskolan anskaffade lokaler under följande villkor:

att öfverlåtelsen omfattar alla de församlingens fastigheter, hvilka vid 1902 års utgång voro upplåtna eller afsedda till upplåtelse för folkskoleväsendets behof, jämte därå, helt eller delvis, uppförda byggnader i det skick, hvari samma fastigheter och byggnader befinna sig den 1 januari 1904, äfvensom den nyttjanderätt, församlingen jämlikt hyreskontrakt eller eljest för ifrågavarande ändamål förvärfvat till annans fastighet, samt alla öfriga för anskaffande af folkskolelokaler afsedda, församlingen tillhöriga tillgångar och medel;

att staden öfvertager såväl betalningsansvaret för de lån, församlingen på grund af beslut, som fattats före den 1 januari 1903, upptagit för de till staden öfverlåtna fastigheternas anskaffande och bebyggande, som ock skyldigheten att fullgöra de öfriga förbindelser, församlingen iklädt sig för anskaffande och underhåll af folkskolelokaler;

samt, därest öfverlåtelse, som nu är sagdt, sker senare än den 1 januari 1904, att stadens rätt och plikt bestämmes såsom hade öfverlåtelsen ägt rum nyssnämnda dag, dock med iakttagande, för den händelse under tiden andra lokaler för folkskoleväsendet i vederbörlig ordning upplåtits, af den jämkning i villkoren för öfverlåtelse, som häraf varder en följd.

9 §.

Har församling, som den 1 januari 1904 till staden öfverlåter sina folkskolelokaler, dessförinnan fattat beslut om anskaffande af tomt för eller uppförande af folkskolebyggnad, utan att dylik åtgärd vid tiden för öfverlåtelsen blifvit vidtagen, gånge beslutet ej i verkställighet.

10 §.

Församling, som icke, på sätt i 8 § stadgas, till staden öfverlåtits sina för folkskoleväsendets behof vid 1902 års slut upplåtna eller till upplåtelse

afsedda fastigheter och byggnader, är skyldig att fortfarande, intill dess en dylik öfverlåtelse kommer till stånd, för enahanda ändamål upplåta och underhålla samma fastigheter och byggnader eller ock, därest församlingen önskar använda dem för annat ändamål, tillhandahålla andra, af stadsfullmäktige godkända lokaler af motsvarande storlek.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1904. Från och med samma dag skall öfverstyrelsen hafva den sammansättning, som i lagen stadgas, i följd hvaraf val till ledamöter i öfverstyrelsen skola före 1903 års utgång äga rum. Af de ledamöter, hvilka då utses, skola halfva antalet af de utaf skolråden utsedda och halfva antalet af de utaf stadsfullmäktige utsedda efter lottning inför öfverstyrelsen utträda vid 1904 års slut. Öfverstyrelsens räkenskaper för år 1903 granskas i den ordning, vederbörande kommunalförfattning föreskrifver. Beslut, som före 1903 års utgång i laga ordning fattats om uttaxering för folkskoleväsendets behof, skola, jämväl efter det denna lag träd i kraft, lända till efterrättelse.

Förslag

till

Lag angående ändrad lydelse af § 1 mom. 1, § 2, § 4 första stycket, § 24 mom. 2, rubriken till kap. III och § 41 mom. 1 af förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skoloråd i Stockholm den 20 november 1863.

§ 1, mom. 1.

Hvarje territoriell kyrkoförsamling äger att för handhafvande af kyrkans samt vissa folkskolan och barnavården rörande angelägenheter i kyrkostämma med kyrkoherden sammanträda till öfverläggning och beslut, på sätt denna förordning stadgar.

§ 2.

Till kyrkostämmas handläggning höra frågor om:

- 1) åtgärder till vidmakthållande af ordning under gudstjänsten;
- 2) uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn, med undantag dock för det fall, att öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor är barnavårdsnämnd;
- 3) val af kyrkovårdar och öfriga ledamöter i kyrkoråd, ledamöter i skoloråd samt i de öfriga nämnder, styrelser och andra myndigheter, hvilka församlingen enligt särskilda författningar och stadganden antingen skall tillsätta eller i hvilka församlingen genom deputerade skall delta, äfvensom af revisorer och andra ombud, dem församlingen äger utse;
- 4) orgelnisters, kyrkosångares och klockares tillsättande och afskedande;
- 5) användande af kyrkans och andra till församlingens disposition ställda medel samt granskning af räkenskaper angående sådana medel;
- 6) hushållning med och vård om kyrkans och annan församlingen tillhörig egendom;

7) byggnad, underhåll eller förbättrande af kyrka, med hvad därtill hörer, skolhus, som af församlingen upplåtes och underhålles, samt boställe för präst eller kyrkobetjante;

8) bestämmande af afgift till kyrka samt sådant skolhus, som i 7) sägs, och boställe;

9) fördelning af bänkrum i kyrkan;

10) bestämmande af avgifter för begagnande af kyrkoklockor eller annan kyrkans tillhörighet;

11) öfverenskommelser rörande prästerskaps och kyrkobetjänings löneförmåner.

Om vård och förvaltning af vissa kyrkogårdar genom kyrkogårdsnämnd är särskildt stadgadt.

§ 4, första stycket.

Rättighet att deltaga i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut tillkommer hvarje medlem af svenska kyrkan, som vid val af stadsfullmäktige har rösträtt och inom församlingen är mantalsskrifven eller ändock därstädes äger fast egendom eller är för inkomst af arbete eller kapital till allmän bevillning uppförd, samt för oguldna utskylder till församlingen icke häftar.

§ 24, mom. 2.

Skolrådet tillhör:

a) att utöfva den vård om och befattning med folkskolan, som enligt gällande författningar är åt skolrådet uppdragen; samt

b) att förvalta egendom och medel, som stå under skolrådets vård.

III.

Om avgifter och räkenskaper.

§ 41, mom 1.

Räkenskaperna för såväl kyrkans medel som de medel, skolrådet har under sin förvaltning, skola afslutas med kalenderår samt senast den 1 därpå följande mars aflämnas till de för deras granskning utsedda revisorer.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1904

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 13 mars 1903.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
 Statsråden: CRUSEBJÖRN,
 ODELBERG,
 HUSBERG,
 PALANDER,
 WESTRING,
 RAMSTEDT,
 BERGER,
 MEYER,
 VON FRIESEN.

1:o.

Departementschefen, statsrådet von Friesen, yttrade:

*Angående folk-
skoleväsendet i
Stockholm.*

»Enligt nådiga stadgan angående folkundervisningen i Stockholms stad den 27 september 1861, § 1, skall folkskoleväsendet i Stockholm, hvilket utgör en detta samhälles gemensamma angelägenhet, ombesörjas dels af en för samtliga folkskolorna därstädes tillsatt öfverstyrelse, dels af åtta särskilda skolstyrelser, en för hvardera af stadens territorialförsamlingar.

Såsom undantag från ofvanberörda gemensamhet i afseende å folkskoleväsendet bestämmes i § 6 af samma stadga, att det åligger hvarje församling i hufvudstaden att på sin enskilda bekostnad anskaffa och underhålla tjänliga lokaler för sina folkskolor; och gäller härvid till iakttagande hvad i § 3, litt. d), rörande nybyggnad eller ombyggnad af dylika lokaler finnes föreskrifvet.

Sistberörda författningsrum innehåller åliggande för öfverstyrelsen att hafva det allmänna inseedet öfver de inom församlingarna befintliga skollokaler samt tillse, att desamma, i den mån sig göra låter, varda ändamålsenligt inrättade och ordnade både hvad utrymme och inredning beträffar, äfvensom att pröfva och godkänna förslag till nybyggnad eller ombyggnad af dylika lokaler, såvidt fråga är om sådana anordningar, af hvilka undervisningen, ordningen och sanitära förhållanden inom skolan kunna vara beroende.

Öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor utgöres, enligt § 2 af nämnda stadga, af en ordförande samt elfva ledamöter, nämligen en af Stockholms stads konsistorium, en af Stockholms stads nämnd (numera af fattigvårdsnämnden), en af hvarje församlings skolstyrelse och en af öfverstyrelsen vald ledamot. Öfverstyrelsen väljer själf ordförande. Varder någon af öfverstyrelsens ledamöter därtill utsedd, inväljes i hans ställe och i enahanda ordning, hvori han blifvit till ledamot i öfverstyrelsen inkallad, annan ledamot.

Enligt merberörda stadgas § 10 skola till öfverstyrelsens disposition ställas de medel, som för folkskoleväsendets ordnande och upprätthållande erfordras och genom uttaxering hos hufvudstadens invånare böra anskaffas; och skulle, enligt den ursprungliga lydelsen af ifrågavarande författningsrum, summan häraf, jämte grunderna för densammas utgörande, bestämmas för hvarje år, på öfverstyrelsens förslag och sedan församlingarna däröfver sig yttrat, af sockenstämmonämnden, hvilken jämväl på öfverstyrelsens förslag och efter församlingarnas hörande bestämde såväl skolinspektors som lärares och lärarinnors aflöning och öfriga förmåner. Den befattning med folkskolebudgeten, som sålunda tillkom sockenstämmonämnden, tillkommer, jämlikt § 41 mom. 3 i nådiga förordningen den 20 november 1863 om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm, numera kyrkofullmäktige. Enligt samma förordning höra till kyrkostämmas handläggning frågor om folkskoleundervisningen och dithörande anstalter; men frågor, som till kyrkostämmas handläggning höra och äro af den allmänna beskaffenhet, att de angå hela hufvudstaden samfälltd, så att för deras afgörande erfordras församlingarnas gemensamma beslut, behandlas på följande sätt. Sedan så beskaffadt ärende af öfverståthållareämbetet eller stadens konsistorium blifvit till församlingarnas handläggning öfverlämnadt, skall kyrkostämma på en och samma dag i stadens alla territoriella församlingar hållas. Efter det församlingens röstägande ledamöter vid detta tillfälle blifvit hörda och sina beslut fattat, hänskjutes ärendet, genom utdrag af kyrkostämmoprotokollet, till kyrkofullmäktige, hvilka för hvarje år bland församlingarnas vid kyrkostämma röstägande ledamöter utses. Dessa

fullmäktige skola då ofördröjligen sammanträda för att, om församlingarnas afgifna meningar befinnas skiljaktiga, utöfva församlingarnas gemensamma afgöranderätt och, efter sakens noggranna pröfning, beslut i den hänskjutna frågan fatta; men om alla församlingarna stannat i lika beslut, tillkommer fullmäktige endast att förhållandet anmäla hos den myndighet, som kyrkostämman äskat. Kyrkofullmäktige skola i utöfning af församlingarnas gemensamma afgöranderätt handla efter bästa förstånd och öfvertygelse och kunna därvid icke bindas af andra föreskrifter eller beslut än gällande lagar och författningar.

Med anledning af en inom två af Stockholms territoriella församlingar väckt fråga om förändradt sätt för byggande och underhåll af folkskolehusen, afgaf öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor den 13 december 1879 dels till öfverståthållareämbetet och dels till *Kungl. Maj:t* utlåtanden af hufvudsakligen följande innehåll: Äliggandet att bygga och underhålla folkskolehusen, som dittills tillhört hvarje församling särskildt, skulle blifva en alla de territoriella församlingarnas gemensamma angelägenhet. Anslagen för uppförande och underhåll af folkskolehus samt förhållande af skollokaler, där sådant blefve nödigt, skulle såsom öfriga anslag för folkskolornas behof beslutas af församlingarna på kyrkostämman och sedermera af kyrkofullmäktige. De anslagna medlen skulle likasom öfriga folkskolemedel ställas till öfverstyrelsens förfogande för det afsedda ändamålet, liksom öfverstyrelsen äfven skulle blifva den myndighet, som i sammanhang med öfriga budgetförslaget gjorde framställning om de belopp, som för hvarje år till folkskolebyggnaderna erfordrades, låte uppgöra förslag och ritningar till nödiga byggnadsarbeten samt pröfvade och fastställde dessa. Angående själfva utförandet af byggnadsarbetena skulle öfverenskommelse träffas med Stockholms kommun. Gemensamhetens införande borde föregås af en uppgörelse mellan församlingarna sålunda, att alla de folkskolebyggnader, som vore så beskaffade, att de ansåges lämpligen kunna framgent behållas såsom sådana, uppskattades af en på öfverenskommet sätt utsedd nämnd till deras skäligen värden, att det totalvärde, som sålunda erhöles för alla församlingarna, jämfördes med folkskolebyggnadernas värde i hvarje särskild församling och att denna jämförelse ställdes i samband med en dylik emellan alla församlingarnas och hvarje särskild församlings folkmängd. På detta sätt visade sig för hvarje församling, huru mycket värdet af hennes folkskolebyggnader öfver- eller understeg de medelbelopp, som enligt jämförelsen fölle på församlingen efter hennes folkmängd. De församlingar, hvilka folkskolebyggnader vore värda mera än medelbeloppet, skulle erhålla godtgörelse för detta öfverskott,

och denna godtgörelse skulle utbetalas af de församlingar, hvilkas folkskolebyggnader vore värda mindre än medelbeloppet.

Efter det stadens territoriella församlingar blifvit å kyrkostämmor den 1 mars 1880 hörda öfver berörda, af öfverstyrelsen afgifna förslag, därvid de stannat i olika meningar, afgaf öfverstyrelsen nytt utlåtande i ämnet den 9 december 1880, däruti öfverstyrelsen vidhöll sin uppfattning, att anskaffande och bekostande af lokaler för folkskolorna borde blifva en församlingarnas gemensamma angelägenhet, och att i sådant hänseende den kyrkliga kommunen borde af de särskilda församlingarna tillösa sig de för undervisningen lämpliga folkskolehusen med tomter, hvarjämte öfverstyrelsen dåmera ansåg det böra lämnas öfverstyrelsen öppet att genom drätselnämnden eller på annat sätt ombesörja byggnadsarbeten för skolornas behof; och framställde öfverstyrelsen i sammanhang härmed förslag till ändringar i stadgan den 27 september 1861.

Beträffande slutligen uppgörelsen församlingarna emellan angående dels inköp af skolhusen och dels bestämmandet af hyra, som för desamma borde erläggas, hemställde öfverstyrelsen:

att församlingarna gemensamt, genom öfverstyrelsen, skulle af de särskilda församlingarna tillösa sig det eller de af församlingarnas folkskolehus med tillhörande tomter, som befunnes lämpliga och motsvarade skäligen anspråk på sundhet, luftväxling och utrymme för en folkskola, hvarefter dessa fastigheter skulle blifva en församlingarnas gemensamma tillhörighet;

att, intill dess en sådan uppskattning och inlösen skett, öfverstyrelsen skulle äga af församlingarna för folkskoleväsendets behof från och med det år, då den ifrågasatta gemensamheten inträdde, förhyra folkskolehus och öfvertaga ansvarigheten för fullgörandet af de aftal rörande förhyrande af lägenheter för folkskolans behof, hvilka församlingarna i sådant afseende sig iklädt, i den mån dessa aftal icke funnes därförinnan böra och kunna uppsägas;

att den uppskattning för inlösen af folkskolehusen, hvarom ofvan förmäles, skulle verkställas af en på närmare angifvet sätt tillsatt nämnd, hvars beslut skulle blifva för parterna ömsesidigt bindande;

att församlingarna skulle öfvertaga de förbindelser, som vidlådde de inlösta fastigheterna, och utbetala till vederbörande församlingar de löse-skillingsbelopp, som därefter återstode, å tider, som af nämnden för husens tillträdande bestämdes; samt

att, sedan afgjort blifvit, hvilken eller hvilka egendomar sålunda komme att af församlingarna inlösas, församlingarna därefter ägde att öfver möjligen återstående, för folkskolans behof förut disponerade egen-

domar för andra församlingens behof fritt förfoga, så snart öfverstyrelsen blifvit i tillfälle att genom nybyggnad eller förhyrande af annan lämplig lokal förskaffa skolan nödigt utrymme.

Sedan öfverståthållareämbetet i underdånighet tillstyrkt detta förslag, hördes de territoriella församlingarna, på grund af nådig remiss, den 4 juli 1881 öfver förslaget, hvarvid Storkyrkoförsamlingen afstyrkte förslaget, men de öfriga församlingarna gillade detsamma, delvis med vissa modifikationer. Efter det öfverståthållareämbetet ånyo yttrat sig i ärendet, afgaf öfverstyrelsen på grund af nådig remiss den 20 juni 1884 ett tredje förslag, hvilket endast i någon detalj afvek från förslaget af den 9 december 1880. Öfver det sist afgifna förslaget hördes Storkyrkoförsamlingen, som dock förklarade sig vidblifva sin förut i ämnet uttalade mening.

Frågan om öfverflyttande på Stockholms samtliga församlingar af skyldigheten att bygga och underhålla folkskolehus blef därefter hvilande till år 1891, då Kungl. Maj:t anbefallde öfverståthållareämbetet att afgifva förnyadt utlåtande i denna fråga i sammanhang med afgifvande af yttrande rörande väckt fråga om omreglering af hufvudstadens territorialförsamlingar. Båda dessa frågor hänskötos till en af ombud från territorialförsamlingarna sammansatt kommitté, hvilken i sitt den 7 juni 1892 afgifna betänkande -- med förmälan att kommittén ej ansett sig kunna i afseende å skolhusbyggnadsfrågan biträda öfverstyrelsens förslag -- förklarade sig hålla före, att då skyldigheten att bygga och underhålla folkskolehus för all framtid öfvertoges af en för samhället i dess helhet gemensam myndighet och fullgjordes på gemensam bekostnad, såsom en naturlig följd häraf borde framgå, ej mindre att hvarje församling borde till sagda myndighet öfverlåta sina folkskolefastigheter i befintligt skick och utan anspråk på någon lösen för dem, än äfven att, därest en församling för uppfyllande af sin skyldighet uti ifrågavarande afseende, i stället för att uttaxera därtill erforderliga medel, upptagit lån mot sin förbindelse, denna församling vore pliktig att fortfarande för samma förbindelse ensam ansvara.

Två af kommitténs ledamöter hemställde i gemensamt afgifven reservation, att Stockholms kyrkosamhälle skulle ej blott med full äganderätt öfvertaga alla församlingarna tillhöriga fastigheter utan äfven ikläda sig ansvarighet för samtliga församlingarna för folkskolebyggnaderna åliggande skulder och förbindelser samt bestrida samtliga utgifter för folkskolans ändamål.

Hörda öfver kommitténs förslag å kyrkostämmor den 10 oktober 1892, stannade de territoriella församlingarna fortfarande i olika meningar,

hvarvid tre af församlingarna förklarade sig anse: att, i öfverensstämmelse med reservationen, till staden borde med full äganderätt öfverlämnas alla församlingarna då tillhöriga folkskolehus samt öfriga folkskolekassornas tillgångar, mot det att staden öfvertog och iklädde sig ansvarighet för de skulder, som församlingarna ådragit sig i och för byggande och underhållande af dessa folkskolehus; att kostnaderna för nybyggnad och underhåll af folkskolehus dädanefter borde bestridas af hufvudstadens invånare efter en för alla gemensam grund; samt att den befogenhet i afseende på folkskolan, som i kommitterades förslag afsetts tillkomma kyrkofullmäktige, i stället måtte tillkomma stadsfullmäktige.

Ärendet öfverlämnades därefter till öfverstyrelsen för det underdåniga utlåtande, hvartill församlingarnas yttranden kunde föranleda; och afgaf öfverstyrelsen sådant yttrande den 20 april 1894, däri öfverstyrelsen, med frångående af sin förut uttalade uppfattning, hemställde, att skyldigheten att anskaffa och underhålla lokaler för folkskolorna måtte öfverflyttas å Stockholms stad såsom borgerlig kommun eller, med andra ord, å stadsfullmäktige; hvarjämte beträffande villkoren för skolhusens öfverlämnande till staden anfördes: Öfverstyrelsen ansåge fortfarande, att det förslag, som öfverstyrelsen åren 1880 och 1884 framställt, eller att kommunen skulle af församlingarna köpa deras skolhus efter uppskattningsvärde, men församlingarna själfva gälda sina skulder för skolbyggnaderna, skulle i tillämpningen blifva det rättvisaste af de förut nämnda förslagen. Då emellertid, enligt öfverstyrelsens åsikt, ingen församling kunde mot sitt bestridande tillförbindas att ens mot lösen afstå sina folkskolebyggnader till kommunen, förutsatte detta förslag för frågans lösning bifall af samtliga församlingarna. Med hänsyn härtill och då hufvudfrågan numera vore öfverflyttandet å Stockholms stad af skyldigheten att anskaffa och underhålla nödiga lokaler för folkskolan, hade öfverstyrelsen ansett sig för närvarande icke böra framställa något bestämdt förslag till lösning af frågan, på hvilka villkor staden skulle af församlingarna öfvertaga folkskolebyggnaderna. Det syntes öfverstyrelsen för öfrigt ej lämpligt att föreslå villkor, gällande för öfverenskommelserna emellan staden och hvarje särskild församling, utan ansåge öfverstyrelsen det i hvarje enskildt fall böra öfverlämnas till de bägge kontrahenterna, kommunen och vederbörande församling, att beträffande dessa villkor sins emellan träffa öfverenskommelse.

Öfver detta öfverstyrelsens förslag hördes församlingarna å kyrkostämmor den 26 november 1894. Sex af dem biträdde förslaget, hvaremot Klara församling och Storkyrkoförsamlingen afstyrkte detsamma.

Sedan handlingarna i ärendet öfverlämnats till Stockholms stadsfull-

mäktige, afgåfvo dessa den 25 april 1899 underdånig skrifvelse, däri de förklarade sig anse, att de ifrågasatta ändringarna i gällande författningar angående folkundervisningen i Stockholm och om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd därstädes, att den skyldighet att bygga och underhålla folkskolelokaler, som dittills ålegat de särskilda församlingarna, därefter skulle blifva en Stockholms stads angelägenhet, borde vidtagas, dock endast under förutsättning, såväl att, innan några bestämmelser i detta hänseende gåfves, genom öfverenskommelser mellan staden och ett tillräckligt antal af de territoriella församlingarna blifvit afgjort, att staden finge på sig öfverlättna med äganderätt dessa församlingars folkskolelokaler utan annan ersättning än att betala återstoden af de skulder, församlingarna, hvar för sig, iklädt sig för egendomarnas anskaffande, som ock att stadens befattning med detta bestyr inom de särskilda församlingarna inträdde i den mån, aftal träffades med dem om förvärfvande af deras öfvermålade egendomar, hvadan församling, med hvilken dylikt aftal icke kunnat vid tiden för bestyrets öfvertagande i öfrigt träffas, skulle, intill dess sådant aftal komme till stånd, fortfarande fullgöra sin nuvarande skyldighet i afseende å folkskolelokaler inom församlingen mot det vederlag, som kunde blifva bestämdt för den beskattning, hvilken blefve pålagd dess invånare för att betäcka stadens dåvarande årsutgifter för folkskolelokaler.

I detta yttrande instämde öfverståthållareämbetet.

På grund af nådig remiss blefvo därefter församlingarna den 26 februari 1900 hörda öfver följande af öfverstyrelsen framställda fråga: Medgifver församlingen, att den skyldighet att bygga och underhålla folkskolelokaler, som hittills ålegat de särskilda församlingarna, hädanefter blifver en Stockholms stads angelägenhet samt att, för att staden må kunna fullgöra denna skyldighet, på staden öfverlåtes med äganderätt församlingens folkskolelokaler utan annan ersättning, än att staden betalar återstoden af de skulder, församlingen iklädt sig för egendomarnas anskaffande?

Sex af församlingarna lämnade det begärda medgifvandet, hvaremot Klara församling och Storkyrkoförsamlingen yttrade sig afböjande.

Sedermera inkom öfverstyrelsen till Kungl. Maj:t med en underdånig skrifvelse af den 14 december 1900, hvori hemställdes, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om sådana ändringar i för Stockholm gällande författningar, att beslutanderätten jämväl öfver den för försam-

lingarna gemensamma folkskolebudgeten komme att öfverflyttas å stadsfullmäktige.

Vid denna skrifvelse voro fogade af öfverstyrelsen uppgjorda författningsförslag, innefattande förslag till förordning angående folkskoleväsendet i Stockholm, till ändring af § 1 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm, till ändring af §§ 1, 2, 4, 24, 38, 40 och 41 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm och till instruktion för öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor.

Dessa förslag hade — med undantag af förslaget om ändringar i kyrkostämmoförordningen, hvilket sedermera af öfverstyrelsen omarbetats — följande lydelse:

Förslag

till förordning angående folkskoleväsendet i Stockholm.

Med upphäfvande af stadgan angående folkundervisningen i Stockholm den 27 september 1861 förordnas som följer:

§ 1.

Folkskoleväsendet i Stockholm utgör en angelägenhet, hvilken staden såsom kommun har att vårda.

Folkundervisningen skall ordnas på det sätt, som i särskild af Konungen utfärdad stadga bestämmes.

§ 2.

Då denna förordning träder i kraft, öfvergår de territoriella församlingarnas rätt till folkskolebyggnaderna med därtill hörande tomter å staden, hvaremot staden öfvertager betalningsskyldigheten för de lån, församlingarna hvar för sig upptagit för folkskoleväsendet, samt skyldigheten att fullgöra öfriga förbindelser, som församlingarna iklädt sig för anskaffande och underhåll af lägenheter för folkskolor.

Har lån, hvarom förut är nämndt, icke blifvit i dess helhet användt, tillkommer behållning å lånet staden.

Staden inträder ock i de rättigheter, församlingarna gemensamt äga till egendom eller medel, som anslagits till eller användas för folkskoleväsendet, mot det att staden fullgör de förbindelser, för hvilka församlingarna kunna häfta i fråga om folkskoleväsendet.

De af församlingarna fattade beslut rörande aflönings- och pensionsförhållanden skola äga samma giltighet, som om de fattats af staden.

§ 3.

Verkställighet och förvaltning i fråga om folkskoleväsendet tillkomma en särskild styrelse under benämning »öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor».

§ 4.

Öfverstyrelsen skall bestå af ledamöter, utsedda dels af de territoriella församlingarnas skolråd, dels af Stockholms stads konsistorium och dels af stadsfullmäktige.

Hvarje skolråd äfvensom konsistorium utser en ledamot. Stadsfullmäktige utse bland stadens till fullmäktige valbara inbyggare lika många ledamöter, som församlingarna tillsammans välja.

Ledamöter utses för två år i sänder och kunna återväljas. Afgår ledamot under den tid, för hvilken han blifvit utsedd, väljes ledamot i hans ställe för den återstående tiden.

§ 5.

Öfverstyrelsen har att fullgöra hvad som enligt kommunalförfattningen åligger densamma såsom en stadens verkställande och förvaltande nämnd.

Angående öfverstyrelsens förvaltning af egendom och medel lämnas närmare föreskrifter i instruktion, som utfärdas i den ordning, kommunalförfattningen stadgar.

I instruktionen bestämmes ock om öfverstyrelsens rätt att antaga erforderliga tjänstebiträden samt om ordningen och sättet för ärendenas behandling hos öfverstyrelsen.

I öfrigt har öfverstyrelsen att ställa sig till efterrättelse stadgan angående folkundervisningen i staden.

§ 6.

Om det biträde, skolråden hafva att lämna öfverstyrelsen vid vården af folkskoleväsendet, bestämmes i stadgan.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1903.

Från och med samma dag skall staden bestrida kostnaderna för folkskoleväsendet och öfverstyrelsen hafva den sammansättning, som i denna förordning stadgas. Den tillämpning af förordningen och af kommunalförfattningen, som härför erfordras, skall inträda redan under år 1902.

Öfverstyrelsens räkenskaper för år 1902 granskas i den ordning, kommunalförfattningen föreskrifver.

Af de ledamöter i öfverstyrelsen, som första gången utses, skall halfva antalet efter lottning inför öfverstyrelsen utgå vid 1903 års slut.

Föreslagen ändring

i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm.

§ 1.

Stockholms stad med därunder lydande område utgör för sig en särskild kommun, hvars medlemmar äga att själfva, efter hvad denna förordning närmare bestämmer eller beträffande vissa slag af ärenden är särskildt stadgadt, vårda sina gemensamma angelägenheter, så vidt icke enligt gällande författningar det tillkommer offentlig ämbetsmyndighet att dem handhafva.

Om behandling af kyrkliga angelägenheter stadgas särskildt.

Förslag

till Kungl. Maj:ts nådiga instruktion för öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor.

§ 1.

Öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor handhafver folkskoleväsendet i staden enligt af Kungl. Maj:t utfärdad stadga angående folkundervisningen i Stockholm och denna dag gifven förordning om folkskoleväsendet därstädes.

§ 2.

Öfverstyrelsen, om hvars sammansättning är särskildt stadgadt, utser inom sig för hvarje kalenderår ordförande och vice ordförande.

§ 3.

Öfverstyrelsen sammanträder på ordförandens kallelse, så ofta göromålen det påkalla, dock minst en gång i månaden under lästerminerna vid folkskolorna. Kallelse till sammanträde skall ock utfärdas, då minst fem ledamöter med uppgift om anledningen därom hos ordföranden anhålla. Ärende må icke företagas till afgörande, därest icke minst hälften af öfverstyrelsens ledamöter äro tillstädes.

§ 4.

Vid val till ordförande och vice ordförande sker omröstning med slutna sedlar, och lotten skiljer mellan dem, som erhållit lika antal röster.

I öfrigt verkställes omröstning öppet och blifver den mening gällande, hvarom de flesta förena sig. Äro rösterna för olika meningar lika, galle den, som af ordföranden biträdts.

§ 5.

Vid öfverstyrelsens sammanträden skall föras protokoll, som granskas

senast vid nästa sammanträde. Fordrar ärendet skyndsam handläggning, och kan protokollet i denna del icke genast granskas, äger öfverstyrelsen uppdraga åt ordföranden att ensam eller tillsammans med en eller flere ledamöter verkställa granskningen.

§ 6.

På öfverstyrelsens förslag bestämma stadsfullmäktige, hvilka tjänstebiträden öfverstyrelsen skall hafva till sitt förfogande. Öfverstyrelsen antager genom förordnande tills vidare eller på viss tid samt entledigar dessa tjänstebiträden.

§ 7.

På sätt och i den ordning, kommunalförfattningen bestämmer, afgifver öfverstyrelsen till stadsfullmäktige förslag till följande årets utgifts- och inkomststat för folkskoleväsendet, däri inbegripen aflöningsstat för stadens folkskoleinspektör, öfverstyrelsens tjänstebiträden samt lärare och lärarinnor vid folkskolan.

§ 8.

Stadsfullmäktiges pröfning underställas de beslut, som angå:
försäljning, pantförskrifning eller utbyte af staden tillhörig fastighet, så ock öfverenskommelse, som medför förändring i de rättigheter, staden äger till sådan fastighet;
inköp af fastighet; samt
verkställande af större byggnadsarbeten.

§ 9.

Alla medel, som tillhöra öfverstyrelsens förvaltning, skola insättas för öfverstyrelsens räkning i riksbanken eller annan bankinrättning, hvars bolagsordning eller reglemente af Kungl. Maj:t fastställts.

§ 10.

För besörjande af kassaförvaltningen hos öfverstyrelsen utser öfverstyrelsen inom sig två kassaförvaltare, hvilka jämte öfverstyrelsens redogörare äro ansvarige för vården af de medel och säkerhetshandlingar, hvilka äro dem till förvarande anförtrodda.

§ 11.

Vid handläggning af ärenden rörande nybyggnad eller ombyggnad af skolhus har öfverstyrelsen att påräkna biträde af stadens byggnadskontor.

I sådana ärenden skall öfverstyrelsen inhämta yttranden från hälsovårdsnämnden äfvensom från skolråden i de församlingar, för hvilka skolhuset är afsedt.

§ 12.

Öfverstyrelsens förvaltning och räkenskaper granskas för hvarje år af fem revisorer, hvilka väljas af stadsfullmäktige. Genom val inom sig utse

revisorerna ordförande, och gäller vid omröstning bland revisorerna enahanda förfaringssätt, som varder stadgadt för omröstning inom öfverstyrelsen.

Jämväl öfver denna öfverstyrelsens framställning hördes de territoriella församlingarna den 11 februari 1901. Fem af dem, nämligen Jakobs och Johannes, Adolf Fredriks, Hedvig Eleonora, Katarina och Maria, uttalade sig till förmån för den gjorda framställningen. Kungsholms församling afslog förslaget i dess helhet, hvarjämte Klara församling och Storkyrkoförsamlingen visserligen förklarade sig ej hafva något mot att på stadsfullmäktige öfverflyttades bestämmanderätten angående folkskolebudgeten, men med afseende å den föreliggande frågans samband med frågan om folkskolebyggnaderna funno sig ej kunna godkänna den gjorda framställningen.

Stockholms stads konsistorium och stadsfullmäktige, dessa senare i underdånig skrifvelse den 17 april 1901, tillstyrkte öfverflyttning på stadsfullmäktige af beslutanderätten öfver den för hufvudstadens territoriella församlingar gemensamma folkskolestaten. Beträffande de af öfverstyrelsen framlagda författningsförslagen erinrade stadsfullmäktige, att förslaget till förordning angående folkskoleväsendet i Stockholm ginge med afseende å stadens öfvertagande af folkskolebyggnaderna åtskilligt längre än stadsfullmäktiges den 25 april 1899 öfver tidigare förslag i ämnet afgifna yttrande, i det att nu föreliggande förslag innebure en tvångsöfverflyttning genom lag, omfattande samtliga församlingarna, under det att stadsfullmäktige i berörda beslut ansett frågan böra lösas genom öfverenskommelser mellan staden och församlingarna. Förslaget till förändring i kommunalförordningen lämnade stadsfullmäktige utan erinran.

Öfverståthållareämbetet afgaf därefter underdånigt utlåtande den 9 maj 1901, däri ämbetet förklarade sig biträda förslaget om den ifrågasatta öfverflyttningen. Beträffande förslaget till förordning angående folkskoleväsendet i Stockholm hade ämbetet mot detsamma intet att erinra, men ansåg sig dock böra framhålla, att lydelsen af § 2 icke kunde bibehållas, därest stadens öfvertagande af folkskolebyggnaderna skulle göras beroende af öfverenskommelse med de särskilda församlingarna. Vidkommande kommunalförordningen erinrade ämbetet, att den ändring föreslagits, att i andra stycket af § 1, hvilket lydde: »Om behandling af kyrkliga angelägenheter samt ärenden rörande folkskolan stadgas särskildt», skulle borttagas orden »samt ärenden rörande folkskolan». Ändringen syntes ämbetet oriktig, då ju särskild stadga och särskild förordning angående folk-

skolan förutsattes; antingen borde paragrafen bibehållas eller framför ordet »ärenden» insättas ordet »vissa». Då vidare § 5 i den föreslagna förordningen angående folkskoleväsendet i Stockholm innehöller, att öfverstyrelsen hade att fullgöra hvad som enligt kommunalförordningen ålåg densamma såsom en stadens verkställande och förvaltande nämnd, syntes det ämbetet, som öfverstyrelsen borde i kommunalförordningen omtalas bland stadens nämnder, exempelvis på något sätt i § 36, hvars första punkt kunde formuleras så: »De i § 5 omnämnda nämnder äro drätsel-nämnden och fattigvårdsnämnden; och räknas till stadens nämnder jämväl öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor.»

Öfverståhållareämbetet öfverlämnade därjämte till Kungl. Maj:t en från kyrkofullmäktige i Stockholm till ämbetet inkommen underdånig skrifvelse af den 15 april 1901, däri kyrkofullmäktige hemställde, att Kungl. Maj:t tacktes vidtagna sådana åtgärder, som erfordrades för att den beslutanderätt öfver folkskolebudgeten i Stockholm, som hittills tillkommit församlingarna gemensamt och kyrkofullmäktige, måtte öfverflyttas å stadsfullmäktige.

Slutligen inkom öfverstyrelsen till Kungl. Maj:t med en den 30 maj 1901 dagtecknad underdånig skrifvelse, med hvilken öfverstyrelsen — under erinran om syftet med öfverstyrelsens underdåniga skrifvelse den 14 december 1900 och med hänsyn till vissa närmare angifna omständigheter — afgaf ett nytt förslag till ändringar i kyrkostämmoförordningen, hvilket förslag var af följande lydelse:

Förslag

till ändringar i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm.

§ 1.

Mom. 1. Hvarje territoriell kyrkoförsamling äger att för handhafvande af kyrkans och vissa folkundervisningen och barnavården rörande angelägenheter i kyrkostämma med kyrkoherden sammanträda till öfverläggning och beslut, på sätt denna förordning stadgar.

Mom. 2. Kyrkostämma må i kyrka eller på annat lämpligt ställe hållas.

§ 2.

Mom. 1. Till kyrkostämmas handläggning höra frågor om:

1:o) åtgärder till vidmakthållande af ordning under gudstjänsten;

2:o) val af kyrkovärdar och öfriga ledamöter i kyrkoråd, ledamöter i skolråd samt i de öfriga nämnder, styrelser och andra myndigheter, hvilka församlingen enligt särskilda författningar och stadganden antingen skall tillsätta eller i hvilka församlingen genom deputerade skall deltaga, äfvensom af revisorer och andra ombud, dem församlingen äger utse;

3:o) orgelnisters, kyrkosångares och klockares tillsättande och afskedande;

4:o) användande af kyrkans och andra till församlingens disposition ställda medel samt granskning af räkenskaper angående sådana medel;

5:o) hushållning med och vård om kyrkans och annan församlingen tillhörig egendom;

6:o) byggnad, underhåll eller förbättrande af kyrka, med hvad därtill hörer, samt boställe för präst eller kyrkobetjante;

7:o) bestämmande af afgift till kyrka och boställe;

8:o) fördelning af bänkrum i kyrkan;

9:o) ordnande af begravningsplatser samt bestämmande af afgifter för dem och begagnande af kyrkoklockor eller annan kyrkans tillhörighet;

10:o) öfverenskommelser rörande prästerskaps och kyrkobetjänings löneförmåner.

Om vård och förvaltning af vissa kyrkogårdar genom kyrkogårdsnämnd är särskildt stadgad.

Mom. 2. Kyrkostämma äger ock handlägga frågor om inrättande och underhåll af församlingsbibliotek samt af barnkrubbor, arbetsstugor för barn och därmed jämförliga anstalter;

underhåll af skollofskolonier samt bespisning och beklädnad af skolbarn;

befrämjande af sådana förbättringar af folkskoleväsendet inom församlingen, till hvilka staden ej anslagit medel;

bestämmande af afgift för nu nämnda ändamål; och

granskning af räkenskaper angående medel, som anslagits för sådana ändamål.

§ 4.

Rättighet att deltaga i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut tillkommer hvarje medlem af svenska kyrkan, som vid val af stadsfullmäktige har rösträtt och inom församlingen är mantalsskrifven eller ändock därstädes äger fast egendom eller är för inkomst af arbete eller kapital till allmän bevilning uppförd, samt för oguldna utskylder till församlingen icke häftar.

Den som till — — — församlings kyrkostämma.

§ 24.

Mom. 1. Kyrkorådet — — — kyrkans angelägenheter.

Mom. 2. Skolrådet tillhör:

a) att utöfva den vård om och befattning med folkskolan, som enligt gällande stadga är åt skolrådet uppdragen;

b) att i öfrigt handhafva de församlingen tillhörande angelägenheter rörande folkundervisningen och barnavården; samt

c) att förvalta medel, som blifvit under skolrådets vård ställda.

Mom. 3. Såväl kyrkorådet — — — kyrkostämman infordras.

§ 38.

Mom. 1. För hvarje år åligger det kyrkorådet att för kyrkan samt skolrådet att för folkundervisningen och barnavården, så vidt frågan församlingen enskildt angår, uppgöra ett utgifts- och ett inkomstförslag.

Mom. 2. I utgiftsförslaget — — — samma år.

Mom. 3. Uti — — — påräkna.

§ 41.

Mom. 1. Räkenskaperna för såväl kyrkans medel som de medel, skolrådet har under sin förvaltning, skola afslutas med kalenderår samt senast den 1 därpå följande mars afämnas till de för deras granskning utsedde revisorer.

Mom. 2. Revisionsberättelsen — — — vidtagas skall.

Genom nådig remiss anbefalldes öfverståhållareämbetet att från stadsfullmäktige i Stockholm samt från kyrkostämmorna i de territoriella församlingarna därstädes infordra underdåniga yttranden i anledning af öfverstyrelsens sistberörda skrifvelse och därmed jämte eget utlåtande till Kungl. Maj:t inkomma.

Församlingarna hördes å kyrkostämmor den 9 september 1901; och tillstyrkte därvid samtliga församlingarna, utom Hedvig Eleonora, öfverstyrelsens ändrade förslag. Hedvig Eleonora församling tillstyrkte bifall till förslaget men med uteslutande af bestämmelsen, att kyrkostämman skall äga handlägga frågor om befrämjande af sådana förbättringar af folkskoleväsendet inom församlingen, till hvilka staden ej anslagit medel, enär enligt församlingens åsikt ett sådant stadgande i flera hänseenden vore otjänligt, om staden komme att öfvertaga folkskolebudgeten i dess helhet.

Öfverstyrelsens förslag tillstyrktes jämväl af Stockholms stads konsistorium, som i frågan yttrade sig den 13 september 1901.

Stadsfullmäktige förklarade sig i underdånigt utlåtande den 1 oktober 1901 ej hafva något att erinra mot förslaget, att ärenden angående inrät-

tande och underhåll af församlingsbibliotek samt af barnkrubbor, arbetsstugor för barn och därmed jämförliga anstalter jämte underhåll af skollofskolonier samt bispisning och beklädnad af skolbarn skulle tillhöra kyrkostämmas handläggning, enär öfverstyrelsen i denna del af förslaget hållit sig inom folkundervisningens och barnavårdens område.

Beträffande däremot det föreslagna stadgandet, att kyrkostämman skulle äga att handlägga frågor om befrämjande af sådana förbättringar af folkskoleväsendet inom församlingen, till hvilka staden ej anslagit medel, anförde stadsfullmäktige: Enligt det af stadsfullmäktige tillstyrkta, på nådig pröfning beroende förslaget till förordning angående folkskoleväsendet i Stockholm skulle detta folkskoleväsende utgöra en angelägenhet, hvilken staden såsom kommun hade att vårda. Till denna vård måste anses höra befrämjande af förbättringar af folkskoleväsendet, vare sig dessa förbättringar skulle tillgodokomma folkskolorna inom alla eller inom endast några församlingar. Möjligheten att utöfva den stadsfullmäktige sålunda förlänade myndighet i folkskoleärenden så, att nödig enhet öfver hela staden vunnas, skulle kunna på ett betänkligt sätt äfventyras, därest det tillätes en eller annan församling att införa »förbättringar i folkskoleväsendet» oberoende af hvad stadsfullmäktige pröfvade vara i sådant hänseende ändamålsenligt. Det skulle nämligen därigenom ligga i en församlings skön att i en eller flera folkskolor, till hvilka stadsfullmäktiges behörighet sträckte sig, införa anordningar, hvilka icke ifrågasatts hos stadsfullmäktige, ja till och med anbefalla införandet, sedan förslag om en dylik anordning blifvit af kommunalstyrelsen förkastadt. Stadsfullmäktige afstyrkte därför på det bestämdaste det tredje stycket i mom. 2 af förslagens § 2.

I öfrigt anmärkte stadsfullmäktige, att intagandet i nyssnämnda mom. af de bestämmelser, mot hvilka stadsfullmäktige förklarat sig ej hafva något att erinra, påfordrade ändringar i kyrkostämmoförordningens §§ 1, 24 och 38. Förslagen i dessa delar lämnades af stadsfullmäktige utan anmärkning, då de där begagnade ordalagen vore affattade i öfverensstämmelse med dem, som vore begagnade i den af stadsfullmäktige biträdda § 1 i förslaget till förordning angående folkskoleväsendet i Stockholm, och någon erinran ej vore att göra mot förslaget att med utbytande af orden »församlingens skolstyrelse» mot orden »åt skolrådet» bibehålla nu gällande bestämmelser i § 24 mom. 2, att det tillhörde skolrådet att utöfva den vård och befattning med folkskolan, som enligt gällande stadga vore församlingens skolstyrelse uppdragen, enär förslaget till sagda stadga vore så affattadt, att skolrådets befattning med folkskolans angelägenheter lämpats efter förslaget om öfverflyttande på stadsfullmäktige af bestyret med folkskolornas ekonomiska angelägenheter.

Med öfverlämnande af de sålunda afgifna yttrandena afgaf öfverståthållareämbetet eget underdånigt utlåtande i ärendet den 14 oktober 1901, däri öfverståthållareämbetet på de af stadsfullmäktige och Hedvig Eleonora församling anförda skäl förklarade sig anse, att ur förslaget borde utgå bestämmelsen om att kyrkostämman skulle äga att handlägga frågor om befrämjande af sådana förbättringar af folkskoleväsendet inom församlingen, till hvilka staden ej anslagit medel; men i öfrigt lämnade öfverståthållareämbetet förslaget utan erinran.

Utförligare än jag nu gjort anser jag mig ej behöfva redogöra för den föreliggande frågans utveckling före år 1902, utan torde det tillåtas mig att härutinnan hänvisa till en samma år inom ecklesiastikdepartementet utarbetad och till trycket befordrad redogörelse för frågan.

I sammanhang med denna redogörelse och med ledning af hvad i ärendet förekommit utarbetades inom departementet ett förslag till lag angående folkskoleväsendet i Stockholm, så lydande:

Förslag

till lag angående folkskoleväsendet i Stockholm.

Med upphäfvande af nådiga stadgan angående folkundervisningen i Stockholms stad den 27 september 1861, så vidt samma stadga ännu är gällande, förordnas som följer:

1 §.

1. Folkskoleväsendet i Stockholm utgör med de undantag, om hvilka förmäles i 6 § 3 mom. och 10 § af denna lag, en för hela staden gemensam angelägenhet, hvilken staden såsom kommun har att vårda; skolande i följd häraf kostnaderna för folkskoleväsendet, med angifna undantag, beslutas och utgöras på sätt om kommunalutskylder är stadgadt.

2. Folkundervisningen i staden ordnas i enlighet med särskild, af Konungen utfärdad stadga.

2 §.

Folkskoleväsendet handhafves af öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor jämte de territoriella församlingarnas skolråd.

3 §.

Öfverstyrelsen utgöres af ledamöter, utsedde af skolråden, Stockholms stads konsistorium och stadsfullmäktige sålunda, att hvarje skolråd äfvensom

konsistorium väljer en ledamot samt stadsfullmäktige bland stadens till fullmäktige valbare inbyggare välja lika många ledamöter som hela antalet af de utaf skolråden valde.

Ledamot i öfverstyrelsen utses för en tid af två år och kan återväljas. Afgår ledamot under den tid, för hvilken han blifvit utsedd, väljes annan ledamot för den tid, som återstått för den afgangne.

4 §.

Öfverstyrelsen tillkommer med afseende å folkskoleväsendet enahanda befogenhet, som åt de i gällande förordning om kommunalstyrelse i Stockholm omförmälda nämnder, hvar inom sitt område, finnes anvisad.

Angående öfverstyrelsens öfriga allmänna åligganden samt om ordningen och sättet för ärendenas behandling hos öfverstyrelsen gäller hvad därom föreskrifves i särskild, af Konungen för öfverstyrelsen utfärdad instruktion; skolande beträffande öfverstyrelsens verksamhet jämväl lända till efterrättelse bestämmelserna uti den i 1 § omförmälda stadga.

5 §.

Skolråden hafva att i tillämpliga delar ställa sig till efterrättelse kungl. förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863 äfvensom den stadga, hvarom förmäles i 1 § här ofvan.

6 §.

1. Då denna lag träder i kraft, öfvertager staden de rättigheter, församlingarna gemensamt hafva till egendom och medel, som anslagits till eller användas för folkskoleväsendet, och ikläder sig staden skyldighet att fullgöra de förbindelser i fråga om folkskoleväsendet, för hvilka församlingarna gemensamt häfta.

2. De före nyssberörda tidpunkt i vederbörlig ordning fattade beslut rörande aflönings- och pensionsförhållanden skola äga samma giltighet, som om besluten fattats af staden.

3. Angående dispositioner och testamentsanslag med afseende å folkskoleväsendet, hvilka före angifna tidpunkt blifvit eller därefter blifva ställda under öfverstyrelsens eller skolråds förvaltning, gäller hvad särskildt är eller varder stadgadt.

7 §.

Om anskaffande och underhåll af folkskolelokaler, efter det denna lag trädit i kraft, äge stadsfullmäktige på förslag af öfverstyrelsen att besluta; börande vid anskaffande af nya lokaler fullmäktige låta sig angeläget vara att tillgodose de särskilda församlingarnas behof och att förlägga hvarje skolhus så vidt möjligt inom den församlings område, för hvilken skolhuset närmast är afsedt.

8 §.

När församling så önskar, äge församlingen att å staden öfverlåta sina för folkskolan anskaffade lokaler under följande villkor:

att öfverlåtelsen omfattar alla de församlingens fastigheter, hvilka vid 1902 års utgång varit upplåtna eller afsedda till upplåtelse för folkskoleväsendets behof, jämte därå, helt eller delvis, uppförda byggnader i det skick, samma fastigheter och byggnader befinna sig den 1 januari 1904, äfvensom den nyttjanderätt, församlingen jämlikt hyreskontrakt eller eljest för ifrågavarande ändamål förvärfvat till annans fastighet, samt alla öfriga för anskaffande af folkskolelokaler afsedda, församlingen tillhöriga tillgångar och medel;

att staden öfvertager såväl betalningsansvaret för de lån, församlingen på grund af beslut, som fattats före den 1 januari 1903, upptagit för de till staden öfverlåtna fastigheternas anskaffande och bebyggande, som ock skyldigheten att fullgöra de öfriga förbindelser, församlingen iklädt sig för anskaffande och underhåll af folkskolelokaler;

samt, därest öfverlåtelse, som nu är sagdt, sker senare än den 1 januari 1904, att stadens rätt och plikt bestämmes såsom hade öfverlåtelsen ägt rum nyssnämnda dag, dock med iakttagande, för den händelse under tiden andra lokaler för folkskoleväsendet i vederbörlig ordning upplåtits, af den jämkning i villkoren för öfverlåtelse, som häraf varder en följd.

9 §.

Har församling, som den 1 januari 1904 till staden öfverlåter sina folkskolelokaler, dessförinnan fattat beslut om anskaffande af tomt för eller uppförande af folkskolebyggnad, utan att dylik åtgärd vid tiden för öfverlåtelsen blifvit vidtagen, gånge beslutet ej i verkställighet.

10 §.

Församling, som icke, på sätt i 8 § stadgas, till staden öfverlåtit sina för folkskoleväsendets behof vid 1902 års slut upplåtna eller till upplåtelse afsedda fastigheter och byggnader, är skyldig att fortfarande, intill dess en dylik öfverlåtelse kommer till stånd, för enahanda ändamål upplåta och underhålla samma fastigheter och byggnader eller ock, därest församlingen önskar använda dem för annat ändamål, tillhandahålla andra, af stadsfullmäktige godkända lokaler af motsvarande storlek.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1904. Från och med samma dag skall öfverstyrelsen hafva den sammansättning, som i lagen stadgas, i följd hvaraf val till ledamöter i öfverstyrelsen skola före 1903 års utgång äga rum. Af de ledamöter, hvilka då utses, skola halfva antalet af de utaf skolråden utsedda och halfva antalet af de utaf stadsfullmäktige ut-

sedda efter lottning inför öfverstyrelsen utträda vid 1904 års slut. Öfverstyrelsens räkenskaper för år 1903 granskas i den ordning, vederbörande kommunalförfattning föreskrifver. Beslut, som före 1903 års utgång i laga ordning fattats om uttaxering för folkskoleväsendets behof, skola, jämväl efter det denna lag trädte i kraft, lända till efterrättelse.

Genom nådig remiss den 28 oktober 1902 anbefalldes öfverståthållareämbetet att öfver berörda lagförslag infordra underdåniga yttranden af Stockholms stads territoriella församlingar, öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor, Stockholms stadsfullmäktige och Stockholms stads konsistorium samt därmed jämte eget underdånigt utlåtande till Kungl. Maj:t inkomma.

I anledning häraf har öfverståthållareämbetet med underdånig skrifvelse den 31 januari 1903 öfverlämnat de sålunda infordrade yttrandena.

Af de territoriella församlingarna, hvilka blifvit hörda å kyrkostämmor den 27 november 1902, hafva sex, nämligen Kungsholms, Jakobs och Johannes, Adolf Fredriks, Hedvig Eleonora, Maria och Katarina, tillstyrkt förslaget upphöjande till lag, hvarvid dock med afseende å förslaget detaljer från en del håll anmärkts, dels att i 7 § borde införas bestämmelse om att öfverstyrelsen skulle, innan styrelsen föresloge anskaffande af ny skollokal, infordra yttrande i frågan från vederbörande skolråd, dels ock att i 8 §, till förekommande af missförstånd, i meningen »hvilka vid 1902 års utgång varit upplåtna» ordet » varit » borde utbytas mot ordet »voro».

Klara församling gjorde följande uttalande: Församlingen hade, i anslutning till sin vid kyrkostämman den 26 november 1894 uttalade mening, den 26 februari 1900 och den 11 februari 1901 förklarat sig för sin del icke medgifva, vare sig att skyldigheten att bygga och underhålla församlingens folkskolelokaler blefve en stadens angelägenhet, eller att nämnda lokaler med äganderätt öfverlättes på staden utan annan ersättning, än att staden betalade återstoden af de skulder, församlingen iklädt sig för egendomarnas anskaffande. Någon omständighet, förändring till ändring i det sålunda gjorda uttalandet, hade icke inträffat. Härtill komme, att hvad det föreliggande förslaget innehölle dels i 6 § 1 mom. därom, att, då den nya lagen trädde i kraft, staden skulle öfvertaga de rättigheter, församlingarna gemensamt hade till egendom och medel, som anslagits till eller användes för folkskoleväsendet, jämfördt med bestämmelsen i 8 §, att öfverlåtelse omfattade, bland annat, »alla öfriga för anskaffande af folkskolelokaler afsedda, församlingen tillhöriga

tillgångar och medel», syntes kunna åberopas till förmån jämväl för kommunens anspråk på sådana medel, som enskild församling uttaxerat i och för ännu ej verkställd amortering å de skulder, som hvilade å dess folkskolehus, dels ock i § 7 därom, att fullmäktige borde vid anskaffande af nya lokaler låta sig angeläget vara att tillgodose de särskilda församlingarnas behof och att förlägga hvarje skolhus så vidt möjligt inom den församlings område, för hvilken skolhuset närmast är afsedt, innebure ringa trygghet för att hvarje församling finge skolhus inom eget område. Klara församling hade därför — med tillkännagifvande tillika att församlingen, därest en uppgörelse på billiga och rättvisa grunder förelegat för vinnande af enighet vid genomförandet af en på flera håll efterlängtd reform, icke velat motsätta sig densamma — funnit sig böra afstyrka det nu uppgjorda förslaget upphöjande till lag. Församlingens beslut var fattadt med 277 röster mot 106, som afgåfvos för tillstyrkande af förslaget.

Storkyrkoförsamlingen slutligen afgaf, på förslag af skolrådet, yttrande af följande innehåll: Beträffande först kommunens öfvertagande af skolhusbyggnadsskyldigheten, som berördes i lagförslaget §§ 1, 7, 8, 9 och 10, hade församlingen vid flera föregående tillfällen, senast den 26 februari 1900 och den 11 februari 1901, yttrat sig afböjande, nämligen med afseende på de därvid ifrågasatta villkoren. Vid det förra tillfället hade församlingen dessutom yttrat, att hon icke hade något i allmänhet att erinra däremot, att skyldigheten att bygga och underhålla folkskolelokaler, som hittills ålegat de särskilda församlingarna, blefve en Stockholms stads gemensamma angelägenhet, under förutsättning, bland annat, att Storkyrkoförsamlingen ej under någon form tillförbundes att bidra till kostnaderna för folkskolelokaler, som före tidpunkten för gemensamhetens inträdande blifvit inom annan församling anordnade, äfvensom att församlingen tillförsäkrades rätt att till sitt område hädanefter som hittills få förlagdt det eller de för församlingens folkskolebarn afsedda skolhus. Dessa församlingens då gjorda erinringar hade emellertid ej vunnit något afseende i nu föreliggande lagförslag. Enligt 7 § skulle visserligen stadsfullmäktige vid anskaffande af nya lokaler låta sig angeläget vara att tillgodose de särskilda församlingarnas behof och att förlägga hvarje skolhus så vidt möjligt inom den församlings område, för hvilken skolhuset närmast vore afsedt. Det låte således väl tänka sig, att framdeles barnen från Storkyrkoförsamlingen nödgades besöka en folkskola, belägen utanför församlingens område, en anordning, som vore i högsta grad olämplig och i vissa afseenden för barnen rent af vådlig. Enligt 8 § lämnades visserligen åt församling frihet att till staden öfverlåta sina för

folkskolan anskaffade lokaler eller icke, hvarigenom således blifvit erkändt, att folkskolelokalerna, hittills de särskilda församlingarnas egendom, icke kunde mot deras vilja fränhändas dem. Detta erkännande förlorade dock till stor del sin betydelse, då enligt 10 § församling, som icke till staden öfverlätit sina folkskolehus, fortfarande skulle vara skyldig att underhålla desamma eller tillhandahålla andra, samt församlingsmedlemmarne därjämte såsom tillhörande Stockholms kommun finge deltaga i kostnaderna för folkskoleväsendet enligt 1 §, således äfven betala sin vederbörliga andel i stadens utgifter för de församlingar, som ingått i gemensamheten, inklusive räntor och amortering å de betydande lånebelopp staden komme att öfvertaga. Detta vore en obillighet, att icke säga en skriande orättvisa, som jämte osäkerheten att få inom församlingens område bibehålla nödiga skollokaler måste göra lagförslaget för Storkyrkoförsamlingen oantagligt. Vidare fästes uppmärksamheten vid den blifvande öfverstyrelsens sammansättning enligt 3 §. Redan nu skulle denna styrelse blifva särdeles månghöfdad och än mera i den mån de nuvarande större församlingarna delades och nya uppkomme med sina skolråd. Ju mångtaligare en styrelse vore, desto mer oberäkneliga komme besluten att blifva. Genom föreskriften att de af stadsfullmäktige valda medlemmarne i öfverstyrelsen skulle utses bland stadens till fullmäktige valbare inbyggare, skulle en väsentlig förskjutning äga rum i nuvarande förhållanden, så att det hittills varande sambandet mellan kyrka och folkskola kunde gå förloradt, därigenom att okyrkliga element måhända kunde inkomma i öfverstyrelsen och där blifva dominerande. För närvarande förefunnes visserligen ingen fara i detta afseende, men i framtiden kunde förhållandena, synnerligen i en stor stad, väsentligen förändras. Rörande slutligen öfverflyttande på stadsfullmäktige af beslutanderätten i sådana folkskolebudgeten angående frågor, som redan nu vore gemensamma för församlingarna och hittills fått sin slutliga behandling af kyrkofullmäktige, hade församlingen den 11 februari 1901 yttrat, att församlingen icke hade något att crinra mot grundtanken af en sådan anordning. Skäl syntes ej heller nu förefinnas att frångå denna uppfattning. Men lagförslagets bestämmelser härom stode i så nära förbindelse med det hela, att de icke kunde skiljas från de förslagens öfriga bestämmelser, hvilka församlingen på anförda skäl icke kunde tillstyrka. På grund af hvad sålunda blifvit anfördt afstyrkte församlingen helt och hållet ifrågavarande lagförslag.

Öfverstyrelsen och Stockholms stads konsistorium förordade lagförslaget under samma erinringar beträffande 7 och 8 §§, som från ett par af de tillstyrkande församlingarna gjorts.

Stockholms stadsfullmäktige förklarade sig ej hafva något i sak att erinra mot lagförslaget, men gjorde beträffande 8 § samma erinran som nyss nämnts.

Öfverståthållareämbetet öfverlämnade med underdånigt utlåtande den 31 januari 1903 ofvanberörda yttranden till Kungl. Maj:t. Därvid påpekade ämbetet, att enligt ingressen till det remitterade lagförslaget nådiga stadgan angående folkundervisningen i Stockholms stad den 27 september 1861 upphäfdes, men att flera bestämmelser i denna stadga icke blifvit ersatta med motsvarande bestämmelser i lagförslaget; och uttalade ämbetet den förmodan, att de felande bestämmelserna komme att blifva inrymda i den särskilda stadga, som antyddes i 1 § 2 mom. af lagförslaget eller i instruktionen för öfverstyrelsen. Beträffande det föreliggande lagförslaget erinrade ämbetet följande: 4 § angäfvde öfverstyrelsens befogenhet medelst hänvisning till bestämmelser rörande de i gällande förordning om kommunalstyrelse i Stockholm omfördälda nämnder. Dessa bestämmelser återfunnes dels i 5, 36 och 39 §§ af nämnda förordning och dels i de för de olika nämnderna fastställda instruktioner. Det syntes ämbetet kunna sättas i fråga, huruvida icke öfverstyrelsens befogenhet borde bestämmas i själfva lagen, vare sig i 2 § eller 4 §, och där angifvas såsom innefattande verkställighet och förvaltning i fråga om folkskoleväsendet. Huruvida den i 36 § af kommunalförordningen intagna bestämmelsen om öfverståthållarens rätt att öfvervara nämndernas sammanträden och att deltaga i deras öfverläggningar skulle gälla äfven i fråga om öfverstyrelsen syntes icke vara genom det sätt, hvarpå lagförslagets 4 § vore affattad, klargjordt. I afseende å förslagets 7 § ansåge ämbetet, i enlighet med hvad i flera af de infordrade yttrandena hemställts, föreskrift böra intagas därom, att, i fråga om anskaffande af ny skollokal, vederbörande skolråd skulle lämnas tillfälle att yttra sig. På sätt i flera af de inkomna yttrandena jämväl erinrats borde, till undvikande af tvetydighet, ordet » varit » i början af andra stycket af 8 § utbytas mot » voro ». Om, såsom i 8 och 10 §§ förutsattes, församling, som icke före den 1 januari 1904 till staden öfverlåtits sina folkskolebyggnader, sedermera i deras ställe anskaffat andra, och fråga uppkomme om dessas öfverlåtande på staden, syntes staden böra gälda de lånebelopp, församlingen på grund af beslut, fattadt före den 1 januari 1903, upptagit för folkskolebyggnader, i den mån de den 1 januari 1904 vore oguldna, som ock öfvertaga skyldigheten att fullgöra de öfriga förbindelser, församlingen före den 1 januari 1904 iklädt sig för anskaffande och underhåll af folkskolelokaler, i den mån dessa förbindelser vid öfverlämnandet vore gällande. Enligt 8 § skulle härvid jämkning ske uti de i samma paragraf för öfverlåtelse före den 1 januari 1904 stadgade villkor.

Beskaffenheten af en sådan jämkning syntes dock icke vara klar. I öfrigt hade ämbetet intet att erinra rörande det ifrågavarande lagförslaget.

Af hvad i detta ärende förekommit synes mig till en början otvetydigt framgå, att beslutanderätten angående folkskolebudgeten i hufvudstaden lämpligen bör öfverflyttas från de särskilda kyrkostämmorna och kyrkofullmäktige till stadsfullmäktige. I denna fråga råder ju ock i själfva verket full enighet mellan samtliga de myndigheter, hvilka uttalat sig däri. Men äfven den mera omtvistade frågan angående sättet för anskaffande och underhåll af folkskolelokaler inom Stockholm finner jag nu vara mogen att lösas. Det synes mig nämligen otvifvelaktigt, att den nuvarande anordningen, enligt hvilken byggande och underhåll af folkskolelokaler är en på hvarje territoriell församling i Stockholm för sig ankommande angelägenhet, är i sina konsekvenser högst olämplig för att icke säga orättvis, i det att kostnaderna för denna tunga drabba olika delar af staden högst ojämnt och ofta tyngst där, hvarest finnes minsta förmågan att bära dem. Nödvändigheten af en förändring torde ock vara allmänt erkänd. Att en omorganisation af hithörande förhållanden icke hittills kommit till stånd, oaktadt mer än tjugufem år förflutit, sedan frågan därom först på allvar framställdes, har, såsom framgår af den redogörelse jag förut lämnat för ärendets gång, berott på att olika meningar yppat sig och starkt brutit sig mot hvarandra angående hvad som kunde anses vara billigt och rättvist vid afvecklingen af de bestående förhållandena. Däremot synas numera alla vederbörande vara ense därom, att bestyret med folkskolebyggnaderna bör för framtiden öfvertagas af den gemensamma borgerliga kommunen, representerad af stadsfullmäktige, och icke, såsom i början föreslogs, af den kyrkliga kommunen.

Hvad då angår sättet för afvecklingen af de nu bestående förhållandena i afseende å byggande och underhåll af folkskolelokalerna, har i det af mig förut omnämnda, inom ecklesiastikdepartementet utarbetade förslaget till lag angående folkskoleväsendet i Stockholm, öfver hvilket förslag vederbörande blifvit hörda, utgått därifrån, att ingen församling bör mot sin egen önskan tvingas att till kommunen öfverlåta de folkskolelokaler, församlingen för närvarande innehar, utan att det således må bero på öfverenskommelser mellan staden och de särskilda församlingarna, huruvida staden må för det gemensamma, af staden ombesörjda folkskoleväsendets behof öfvertaga de vid gemensamhetens inträde befintliga folkskolelokalerna. Där församling icke önskar till staden öfverlåta sina ifrågavarande fastigheter, bör församlingen, hvars vid tiden för gemensamhetens

inträde redan befintliga skyldighet att hålla lokaler för sina folkskolor naturligtvis icke kan utan vidare afskrifvas, tillhandahålla staden för folkskolans behof sina då befintliga eller andra motsvarande folkskolelokaler med skyldighet att själf underhålla dem.

Lämpligast har syntts mig — och därpå hafva äfven stadsfullmäktige för sin del ingått — att det såsom en skyldighet åläggas staden att, därest en församling så önskar, under vissa i lag bestämda villkor öfvertaga församlingens folkskoleanstalter. Hvad dessa villkor beträffar, har det inom departementet utarbetade förslaget, som afsett att åstadkomma en utjämning af den hittills olika församlingar ojämnt drabbande beskattningen för folkskoleväsendet, grundats därå, att hvad som vid den tid, då staden öfvertager skyldigheten att bygga och underhålla skolhusen, icke är i berörda hänseende från beskattningssynpunkt fullgjordt af de särskilda församlingarna, skall af staden fullgöras. Den årliga skattebörd, som förut uttaxerats till olika belopp inom de särskilda församlingarna, skulle enligt förslaget hädanefter fördelas på samtliga skattdragande i Stockholms stad såsom enhet betraktad efter samma grunder för kommunalutskylders utgörande i allmänhet äro stadgade. Hvad som utaf ett upptaget lån före öfvergången blifvit amorterad är hvad församlingarna redan fullgjort, det som återstår är från skattesynpunkt icke fullgjordt, utan tillhör kommande tiders samhällsmedlemmar att fullgöra. Lagförslagets mening är just att hvad som skall betunga framtidens skattskyldige skall fördelas efter en lämpligare fördelningsgrund än hittills, och den utjämning, som med denna lag afses, är endast en öfvergång till ett sakernas bättre tillstånd.

Af hvad jag sålunda anmärkt följer, att enligt förslaget staden skall öfvertaga icke blott den brist i fullgörandet af byggnadsskyldighet med afseende å skolhus, som i fråga om en eller annan församling kan anses förefinnas, utan äfven betalningsansvaret för icke amorterade delar af lån eller andra förbindelser, tillkomna för anskaffande och bebyggande af de till staden öfverlåtna fastigheterna. Därest, såsom föreslaget blifvit, de församlingar, hvilka till staden afhända sig sina folkskolelokaler, fortfarande skulle ensamma ansvara för de i och för dem åsamkade skulderna, komme ju den ojämnhet i beskattningsförhållandena, som man just afser att undanröja, att för en längre framtid fortfara. Det har anmärkts, att genom förslagets antagande de församlingar, hvilka af en eller annan anledning föredraga att fortfarande behålla och underhålla sina skolhus samt amortera därå hvilande skulder, skulle drabbas af en stor orättvisa, i det att de samtidigt jämte öfriga församlingar såsom delar af den gemensamma kommunen deltog i underhåll af de till staden från andra församlingar

öfverlåtna skolhus och i afbetalning af dessa församlingars lån för skolhusändamål. Gent emot denna anmärkning torde det vara tillräckligt att ytterligare erinra därom, att förslaget afser att åstadkomma en utjämning af den hittills ojämnt drabbande beskattningen för folkskoleväsendet, hvilken utjämning icke strider mot billighetens och rättvisans fordringar, än mindre kan, såsom skett, stämplas såsom en »skriande orättvisa». Den särskilda beskattning, som må drabba församling, hvilken ej ingått i gemensamheten i fråga om folkskolehusen, kan ju för öfrigt af denna församling när som helst undanröjas genom att församlingen med staden öfverenskommer om skolhusens öfverlåtande. Finner församlingen det fördelaktigare för sig att icke ingå någon sådan öfverenskommelse, visar just detta, att orättvisan icke trycker synnerligen tungt. En uppenbar orättvisa skulle däremot uppstå, om de obetalda delarna af amorteringslånen fortfarande finge stanna å de särskilda församlingarnas betalningsskyldighet. Ty därigenom komme skulden för ett skolhus, byggdt för en församling kort tid före öfvergången, att belasta samma församling under lång tid, under det att skulden för ett skolhus i en annan församling, byggdt kort efter öfvergången, komme att fördelas på samtliga församlingarna.

Såsom af det föregående framgår, hafva åtskilliga detaljanmärkningar framställts mot det remitterade förslaget till lag angående folkskoleväsendet i Stockholm. Med godkännande af åtskilliga utaf dessa anmärkningar har jag ansett vissa jämkningar i förslaget böra vidtagas.

Hvad sålunda först angår öfverståthållareämbetets anmärkning, att i lagen borde uttryckligen angifvas den öfverstyrelsen i afseende å folkskoleväsendet tillkommande befogenhet, synes mig böra göras den ändring i förslaget 4 §, att öfverstyrelsen förklaras intaga med afseende å folkskoleväsendet enahanda ställning, som åt de i gällande förordning om kommunalstyrelse i Stockholm omförmälda nämnder, hvar inom sitt område, finnes anvisad. Därigenom torde åt öfverstyrelsen vara tillerkänd samma befogenhet, som i nysberörda förordning finnes tillagd de där angifna nämnder, och jämväl vara uppenbart, att den öfverståthållaren i § 36 af kommunalförordningen tillagda rätt att öfvervara nämndernas sammanträden samt deltaga i öfverläggningarna därstädes äger giltighet äfven beträffande den nämnd, som benämnes öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor.

Vidare anser jag, i enlighet med gjorda erinringar, dels att i 7 § bör införas bestämmelse därom, att, innan fråga om nybyggnad eller ombyggnad af skolhus till afgörande företages, yttrande skall genom öfverstyrelsen infordras från skolrådet i församling, för hvilken skolhuset är afsedt,

dels ock att i 8 §, andra stycket, ordet » varit » bör, till undvikande af tvetydighet, ändras till » voro ».

Öfriga gjorda anmärkningar mot ifrågavarande förslag anser jag däremot ej böra vinna afseende och detta af följande skäl.

Mot öfverstyrelsens sammansättning har blifvit anmärkt af Storkyrkoförsamlingen, att antalet ledamöter skulle, särskildt i händelse af en blifvande delning af de stora församlingarna i hufvudstaden, blifva alltför stort, och att dessutom stadsfullmäktige skulle äga tillsätta så många medlemmar, att, vid en möjlig framtida förändring af stadsfullmäktiges sammansättning, okyrkliga element skulle komma att i öfverstyrelsen blifva dominerande. Den farhåga, som sålunda af Storkyrkoförsamlingen uttalats, kan jag icke finna vara grundad på några som helst faktiska omständigheter. Antalet ledamöter i öfverstyrelsen skulle enligt nuvarande förhållanden komma att understiga antalet ledamöter i exempelvis drätsel-nämnden och delning af en eller annan församling skulle icke synnerligen uppbringa antalet ledamöter i öfverstyrelsen. För öfrigt torde någon olägenhet icke följa af en sådan ökning; kyrkofullmäktige t. ex. bestå ju nu af 50 ledamöter. Hvad den andra anmärkningen angår, finnes enligt mitt förmenande ingen anledning att befara en framtida sådan sammansättning af stadsfullmäktige, att åt samma myndighet icke skulle kunna anförtros funktionen att utgöra valkorporation för utseende af en del utaf den underordnade myndighet, som har förvaltningen af folkskoleväsendet om hand.

Klara församlings anmärkning, att enligt förslaget kommunen syntes kunna göra anspråk jämväl på sådana medel, som enskild församling uttaxerat för ännu ej verkställd amortering å skuld, som hvilar å dess folkskolehus, anser jag ej heller förtjäna afseende. Att, därest ett dylikt förhållande vid lagens trädande i kraft förefinnes, dessa medel skola till staden öfverlämnas, är i öfverensstämmelse med grunderna för lagförslaget och innebär, af skäl jag förut anfört, ingen orättvisa, helst medlen ju icke få användas till annat än folkskoleväsendet, för hvilket de äro uttaxerade.

Likaledes torde ingen ändring i förslaget böra göras med anledning af samma församlings och Storkyrkoförsamlingens anmärkningar i fråga om den i 7 § förekommande bestämmelsen rörande anskaffande i framtiden af nya folkskolelokaler, enär de i denna § använda ordalagen synas vara tillräckligt betryggande för de särskilda församlingarnas intressen.

Vidare har af öfverståthållareämbetet anmärkts, att beskaffenheten af den jämkning i villkoren för öfverlåtelse af folkskolehusen, som enligt 8 § i förslaget skall ske, därest dylik öfverlåtelse äger rum efter den 1 ja-

nuari 1904, icke synes vara klar. Det torde dock vara uppenbart, att, då de närmare villkoren för en dylik efter lagens trädande i kraft tillkommen öfverlåtelse måste vara delvis beroende af omständigheterna vid den tidpunkt, då öfverlåtelsen sker, beskaffenheten af jämkningen i villkoren icke kan närmare angifvas än som i lagförslaget skett och i öfrigt får bero af öfverenskommelse mellan staden och vederbörande församling.

Hvad slutligen angår öfverståthållareämbetets anmärkning därom, att ifrågavarande lagförslag ej fullständigt ersätter bestämmelserna i stadgan angående folkundervisningen i Stockholms stad den 27 september 1861, får jag erinra, att Kungl. Maj:t den 8 november 1901 utfärdat sådan särskild stadga, som i 1 § 2 mom. af lagförslaget omförmäles; och torde Kungl. Maj:t framdeles, vid stadfästade af instruktion för öfverstyrelsen, meddela de ytterligare bestämmelser, som äro erforderliga, därvid det af öfverstyrelsen framlagda förslag synes kunna i hufvudsak följas.

Såsom förut omnämnts, har öfverstyrelsen föreslagit ändring jämväl i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm, § 1, bestående däri, att i första stycket tillagts orden »eller beträffande vissa slag af ärenden är särskildt stadgadt», i sammanhang hvarmed i andra stycket utslutits ärenden rörande folkskolan från dem, om hvilka särskildt stadgas. Det synes mig dock som om denna ändring vore öfverflödig, enär äfven enligt den nya ordningen frågor om folkskoleväsendet inkomma i en särskild stadga och med paragrafens nuvarande lydelse det med ändringen afsedda resultatet i lika mån vunnas.

Öfverståthållareämbetet har föreslagit, att i kommunalförordningen, § 36, skulle införas uttryckligt angifvande af att bland stadens nämnder äfven ingår öfverstyrelsen. Med hänsyn till att i § 1 påpekas, hurusom angående ärenden rörande folkskolan stadgas särskildt, att enligt § 36, andra stycket, särskild nämnd, utöfver i första stycket omförmälda drätsel-nämnden och fattigvårdsnämnden, kan för ärenden af viss art tillsättas, när stadsfullmäktige finna lämpligt, och att sådana särskilda nämnder, nämligen gasverksstyrelsen och kyrkogårdsnämnden, blifvit upprättade utan ändring i förevarande författning, torde äfven den af öfverståthållareämbetet sålunda föreslagna författningsändring vara öfverflödig.

Något förslag till lag om ändring af förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm har jag på dessa skäl funnit icke behöfva i detta sammanhang framläggas. Däremot äro förändringar nödiga i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm. I sammanhang härmed torde i sagda förordning böra vidtagas några smärre

jänkning, hvilka äro påkallade däraf, att lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn i 27 § förutsätter, att särskild barnavårdsnämnd, där sådan beslutes, lyder under kyrkostämman, hvaremot 2 och 28 §§ i samma lag äro formulerade på sådant sätt, att, där särskild barnavårdsnämnd ej utses, skolråd eller annan skolstyrelse förblifver barnavårdsnämnd, äfven om skolstyrelsen, såsom förhållandet redan nu är i Göteborg och enligt nu ifrågasatt lagförslag skulle blifva med öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor, lyder under annan myndighet än kyrkostämman. Vidare måste, vid redigering af vissa paragrafer i kyrkostämmoförordningen, hänsyn tagas dels därtill, att en eller annan församling kan begagna sig af sin rätt att icke öfverlämna sina skolhus till staden och således fortfarande själf skall handhafva frågor om folkskolebyggnader, dels ock därtill, att åtskilliga församlingar kunna hafva donerad eller på annat sätt tillagd egendom eller medel att förvalta.

De ändringar i kyrkostämmoförordningen, hvilka krävas af den nu ifrågasatta omregleringen beträffande folkskoleväsendet, afse § 1 mom. 1, § 2, § 4 första stycket, § 24 mom. 2, rubriken till kap. III och § 41 mom. 1; och har jag låtit utarbета förslag till lag angående ändrad lydelse af dessa författningsrum.

I § 1 mom. 1 har därvid, med hänsyn till hvad jag förut anfört, vidtagits den redaktionella ändring, att orden »värden af kyrkans och folkskolans samt därmed sammanhängande» utbyts mot orden »handhafvande af kyrkans samt vissa folkskolan och barnavården rörande».

I § 2 hafva, jämväl i syfte att bringa förordningen i öfverensstämmelse med den föreslagna lagen angående folkskoleväsendet i Stockholm, införts de ändringar, att ur 2) uteslutits orden »folkskoleundervisningen och dithörande anstalter» samt från kyrkostämmas handläggning undantagits frågor om uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn, då öfverstyrelsen för stadens folkskolor är barnavårdsnämnd, att i 5) uteslutits orden »och af folkskoleräkenskaper», att i 7) ordet »skolhus» utbyts mot uttrycket »skolhus, som af församlingen upplåtes och underhålles,» och frågor om boställe för skollärare uteslutits samt att i 8) ordet »skolhus» utbyts mot uttrycket »sådant skolhus, som i 7) sägs». Betydelsen af dessa ändringar torde vara uppenbar.

10) och sista stycket i § 2 hafva omredigerats till sådan lydelse, som de numera — på grund af hälsovårdsstadgan för riket den 25 september 1874, § 12, nådiga förordningen om kyrkogårdsnämnd i Stockholm den 29 april 1886 och nådiga brefvet till öfverståthållareämbetet den 27 augusti 1886 — synas böra äga.

Såsom förut angifvits, hade, enligt det af öfverstyrelsen utarbetade förslag till ändringar i kyrkostämmoförordningen, till § 2 fogats ett särskildt moment, enligt hvilket kyrkostämman skulle äga handlägga frågor om inrättande och underhåll af församlingsbibliotek samt af barnkrubbor, arbetsstugor för barn och därmed jämförliga anstalter, underhåll af skollofskolonier samt bespisning och beklädnad af skolbarn, befrämjande af sådana förbättringar af folkskoleväsendet inom församlingen, till hvilka staden ej anslagit medel, bestämmande af afgift för nu nämnda ändamål och granskning af räkenskaper angående medel, som anslagits för sådana ändamål.

Af de ämnen, som enligt detta förslag, såsom framgår af motiveringen därtill, skulle tillhöra kyrkostämmans handläggning, äga somliga verkligt samband med folkskoleväsendet och böra således behandlas i sammanhang med öfriga folkskoleärenden af stadsfullmäktige och öfverstyrelsen. Sådana äro frågor om undervisning i huslig ekonomi, bedrifven i därför anordnade skolkök, och om hygieniska anordningar, inrättade i skolhusen eller i samband därmed, t. ex. skolbad.

Frågor om inrättande och underhåll af församlingsbibliotek behandlas enligt nu gällande bestämmelser af de kommunala myndigheterna; och detta ärende är för öfrigt på grund af en Riksdagens skrifvelse under särskild ompröfning, hvadan det ej lämpligen synes böra i detta sammanhang upptagas.

Hvad angår frågor om inrättande och underhåll af barnkrubbor, arbetsstugor för barn och därmed jämförliga anstalter, underhåll af skollofskolonier samt bespisning och beklädnad af skolbarn, så vidt därom ej blifvit i det föregående nämndt, beröras dessa ej alls af frågan om folkskoleväsendets öfverflyttande till stadsfullmäktige; och torde förty ej i anledning af dessa frågor nu tarvvas någon ändring af kyrkostämmoförordningen. För öfrigt har erfarenheten gifvit vid handen, att dylika ändamål, hvilka för sitt realiserande hufvudsakligast erfordra enskilda tillskott af allmänheten, ej lämpligen böra särskildt angifvas i någon allmän författning och sålunda präglas såsom frågor af samhällelig natur, enär man då kan befara, att de enskilda bidragen till större delen uteblifva. Härtill kommer olämpligheten af att belasta kyrkostämmoförordningen med uppräknande af detaljfrågor af dylik art, något som framdeles skulle kunna tvinga till ändringar i förordningen eller upptagande däri af ännu flera sådana ämnen.

Beträffande slutligen frågor om befrämjande af sådana förbättringar af folkskoleväsendet inom församlingen, till hvilka staden ej anslagit medel, synes af skäl, som stadsfullmäktige anført i sin underdåniga skrif-

velse den 1 oktober 1901, någon bestämmelse om rätt för kyrkostämma att handlägga sådana frågor ej böra inflyta i kyrkostämmoförordningen.

Vid dessa förhållanden har jag ansett mig icke kunna biträda öfverstyrelsens omförmälda förslag om tillägg till § 2.

I slutet af § 4, första stycket, hafva orden »kyrka eller skola» utbytts mot ordet »församlingen». Denna ändring har syntts nödvändig på den grund, att då afgifter till skola icke i regel skola vara en församlingens, utan en stadens angelägenhet, det vore obilligt, om underlåtenhet att fullgöra sådana utskylder skulle medföra förlust af rösträtt inom församlingen.

I § 24, mom. 2, har ordet »stadga» utbytts mot »författningar», hvilket uttryck syntts numera vara riktigare, då detsamma skolat hänvisa såväl till lagen om folkskoleväsendet som till den däri omförmälda särskilda stadga. Därjämte har, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med öfverstyrelsens förslag, tillagts, att skolrådet skall förvalta egendom och medel, som stå under dess vård. Hvad öfverstyrelsen därutöfver föreslagit beträffande detta moment och hvilket sammanhänger med dess omförmälda förslag till ett nytt moment i § 2, anser jag, på grund af hvad jag förut anfört, ej böra vinna tillslutning.

§ 41, mom. 1, har undergått sådan ändring, att uttrycket »skolans medel» utbytts mot uttrycket »de medel, skolrådet har under sin förvaltning»; och har i sammanhang härmed en omredigering af rubriken till kap. III föreslagits.»

Föredraganden uppläste härefter de sålunda af honom omförmälda förslagen till lag angående folkskoleväsendet i Stockholm och lag angående ändrad lydelse af § 1 mom. 1, § 2, § 4 första stycket, § 24 mom. 2, rubriken till kap. III och § 41 mom. 1 af förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863 samt hemställde, att dessa förslag måtte föreläggas Riksdagen till antagande.

I denna hemställan förenade sig statsrådets öfriga ledamöter.

Hvad statsrådet sålunda hemställt behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i nåder bifalla; och skulle till Riksdagen aflåtas proposition af den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:
Gustaf Norström.
